

Başvuru: 16.12.2023

Kabul: 21.06.2024

OnlineFirst: 30.06.2024

DOI: 10.37344/talim.2024.56

Copyright @ 2024 • ÖNDER

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/talim>

e-ISSN: 2630-5887

Haziran 2024 • 8(1) • 68-71

Mustafa Köylü/Cemil Oruç, *Gençlik Dönemi Din Eğitimi*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2023, 276 sayfa, ISBN: 9786253970079

İpek Hasancık¹

Gençlik, din ve maneviyat. Bu kavramlar çokça tartışılan, gündemden düşmeyen, uzmanlardan öğrenmeye en çok ihtiyaç duyduğumuz kavramlardandır. Günümüzün belki de en önemli konularından birine dönüşen bu kavramlar *Gençlik Dönemi Din Eğitimi* kitabında çok yönlü bir şekilde ele alınmıştır. Din Eğitimi alanının önemli isimlerinden Prof. Dr. Mustafa Köylü ve Prof. Dr. Cemil Oruç tarafından kaleme alınan eser, yine aynı yazarların hazırlamış olduğu *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi* adlı kitabın devamı niteliğindedir. Yazarlardan Prof. Dr. Mustafa Köylü daha önce de gelişim dönemlerine göre din eğitimi konusunda pek çok akademik çalışma yapmıştır. Prof. Dr. Cemil Oruç ise daha çok çocukluk dönemi din eğitimi üzerine çalışmalar yapmıştır. İki akademisyenin de ortak çalışma alanları olan bir konuda güçlerini birleştirerek kuşatıcı bir eser ortaya koyduklarını söylemek mümkündür. Akademik çalışmalarını referans alan ve geniş literatür taraması ile oluşturulan bu eser, okuyucuya pedagojik ve gelişimsel bir bakış açısı sunmayı hedeflemektedir. Akademik üslubun hâkim olması kitabın dilini ağırlaştırmamış, sade ve açık bir anlatım ortaya konulmuştur. Bu sayede eser, önsözde yazarların da belirttiği üzere kendisini eğitimci olarak tanımlayan herkesin istifadesine sunulmuştur.

Önsöz ve giriş bölümü ile başlayan kitap, “Gençlik Dönemi Gelişim Özellikleri”, “Gençlik Dönemi Dini ve Manevi Gelişimi”, “Gençlik Dönemi Dini Tasavvur ve Tecrübe Gelişimi”, “Gençlik Dönemi Din Eğitimi: Model ve İlkeler” olmak üzere dört ana bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler de kendi içerisinde sistematik bir şekilde alt başlıklara ayrılarak düzenli bir yapı oluşturulmuştur. Sonuç ve kaynakçanın ardından yazarların özgeçmişi ile kitap son bulmaktadır.

Her bölümün başında o bölümle ilgili önemli isimlerden birer alıntı yahut konuyla alakalı bir ayete yer verilmesi okurun ilgisini kitaba toplamak açısından faydalı bir yöntem olmuştur. İlk bölüm içeriğiyle de uyumlu olarak bir gelişim psikoloğu olan Anna Freud’dan bir alıntı ile başlamıştır. İkinci bölüm Jeffery Jensen Arnet’ten bir alıntıyla başlarken üçüncü bölüm Kasas suresi 70. ayetle başlamıştır. Dördüncü ve son bölüm diğer bölümlerden farklı olarak Gazzali ve Eva Norland’dan olmak üzere iki alıntıyla başlamıştır.

Kitapta tablo ve grafiklere yer verilmemiş olması bir eksiklik olarak değerlendirilebilir ancak sıklıkla konuların maddeler halinde sunulması yöntemi izlenerek bu eksiklik giderilmeye çalışılmıştır. İçerik görsellerle desteklenmemiştir ancak hitap edilen kitle dikkate alınca bu çok da büyük bir eksiklik olarak

¹ Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Din Eğitimi Yüksek Lisans Öğrencisi, Email: ipek.hasancik@gmail.com, ORCID: 0009-0004-7421-1369.

görülmemektedir. İçerik sistematik bir şekilde düzenlenmiştir. Konular açıklanırken yapılan kategorizasyonlar zihninde bir şema oluşturması açısından okura kolaylık sağlamaktadır.

Kitapta ele alınan konular tespit mahiyetinde kalmamış; olası sorunlar, bu sorunların sebepleri ve çözüm önerileri de beraberinde verilerek eser işlevsel bir hale getirilmiştir. Kitabın hedef kitlesini eğitimcilerin oluşturduğunu düşünürsek bu özelliğin eseri amacına ulaştırabilecek güçlü bir yönü olduğunu söyleyebiliriz. Konuların son paragrafları genelde yazarların hem konuyu özetlediği hem de kendi görüşlerini ifade ettikleri bir değerlendirme olarak tasarlanmıştır. Bu da okurun zihninde konuları toparlayarak ilerlemesine katkı sağlamaktadır. Bölüm başlarında yer verilen alıntılarının haricinde kitabın içinde de yer yer karşılaştığımız Shakespeare, Kant, Rousseau, Âmin Maalouf gibi isimlerden yapılan alıntılar anlatımı zenginleştirmiştir. Alıntılarının genelde Batılı düşünürlerden yapılmış olması sebebiyle gözlerin İslam düşünürlerini aradığını da söylememiz gerekir.

İlk bölümde gençlik döneminin gelişimsel özellikleri konu edilmiştir. Bilindiği üzere gelişim bir bütündür ve eğitim, ilgili kitlenin gelişim özelliklerinden bağımsız bir şekilde değerlendirilemez. İhtiyaçların analizi, hedeflerin belirlenmesi, içeriklerin oluşturulması kısacası eğitimi ilgilendiren her şey doğrudan gelişim özellikleri ile ilişkilidir. Girizgâh mahiyetinde olan bu ilk bölümde gençlik dönemi gelişimi; biyolojik, bilişsel, psikososyal ve ahlaki olmak üzere çok yönlü şekilde ele alınmıştır. Bölümün bu şekilde hazırlanmış olması eğitimi hedeflenen muhatap kitlenin tanınması açısından büyük önem arz etmektedir. Aynı zamanda bu bölümde işlenen konular ileride ele alınacak meselelerin anlaşılması için de gerekli zemini oluşturması açısından faydalı olmuştur.

İkinci bölümde konu din ve manevi gelişime gelmiştir. Burada öncelikle bilimsel çevrelerin din ve maneviyata karşı bakışları ve zamanla değişen tutumlar konu edilmiştir. Tespitler yalnızca olgu olarak sunulmamış aynı zamanda üzerinde analizler yapılarak açıklanmıştır. Bu durum meseleyi daha anlaşılır kılmıştır. Bölümün devamında üç temel dini ve manevi gelişim paradigması olarak belirlenen “olgunlaşma, başa çıkma ve mükemmelleşme” üzerinden dini ve manevi gelişim hakkında yapılan çalışmalar ve bulguları ele alınmıştır.

“Gençlik, Din ve Maneviyat” başlığı altında ise gençlerde dini ve manevi gelişim incelenmiştir. Burada ergenlik döneminde geliştiği kabul edilen soyut düşünce, başarılı kimlik statüsü, sağlıklı beden imgesinin etkili olduğu gibi içerisinde bulunulan çağın da dini ve manevi gelişimi etkilediğinden bahsedilmiştir. Dolayısıyla pek çok faktörün etkili olduğu ve bu yüzden de kolayca öngörülemeyen bir süreçten söz edildiğine dikkat çekilmiştir. Din ve maneviyat konusunda yapılan birçok çalışmanın bulgularına yer verildikten sonra bu bulgular üzerinden gençlerin dini ve manevi yönelişleri: “Gençlerin büyük bir kısmı kendilerini hem dini hem de manevi eğilimli olarak görmektedir”, “Gençlerin bir kısmı kurumsal dini yapıları reddedip daha manevi yöneliş göstermektedir”, “Din ve maneviyat, çok yönlü bir nitelik gösterir”, “Gençler kurtarıcı bir din ve maneviyat fikrine sahiptirler” başlıkları altında incelenmiştir.

İkinci bölümün bir diğer alt başlığı olan “Dini ve Manevi Gelişim Özellikleri” de kendi içerisinde “olgun dindarlık arayışı, anlam arayışı, bireysel dini yönelim, soyut dini düşünce yönelimi, evrensel inanç yönelimi” şeklinde alt başlıklara ayrılarak incelenmiştir. Bu alt başlıklar modern dönemde dini gelişim üzerine yapılan

bilimsel çalışmaların sonuçları esas alınarak düzenlenmiş ve işlenmiştir. Bölümde son olarak dini ve manevi gelişimle doğrudan ilgili olan dini şüphe, ruh sağlığı, bağlanma, cinsellik, bağımlılık, dini istismar ve aşırılıklar konu edilerek dini ve manevi gelişimin kapsamlı bir değerlendirmesi yapılmıştır.

Üçüncü bölümde kaynağını çocukluk döneminden alan ergenlikte ise hızlı bir gelişim gösteren dini tasavvur ve tecrübe gelişimi Allah tasavvuru merkeze alınarak incelemiştir. Bunun sebebi ise dini duygu ve düşünce gelişiminin Allah tasavvuru etrafında gelişmesi olarak gösterilmiştir. Bölüm kendi içinde “dini tasavvur gelişimi” ve “dini tecrübe gelişimi” olarak ikiye ayrılmıştır. Dini tasavvur gelişiminde Allah tasavvuru ve kader tasavvuru incelenmiştir. Önce Kur’an’da ve ergenlerde Allah tasavvuru ortaya konmuş, daha sonra yaş aralıklarına göre Allah tasavvuru gelişimi incelenmiştir. “İnanç Eğitimi” başlığı altında ise gençlerde Allah tasavvurunu etkileyen ve bu konuda yapılması gerekenlerle ilgili temel ilkelere yer verilmiştir. Bu ilkeleri şu şekilde sıralayabiliriz: “Allah, insanın tasavvur alanı dışındadır.”, “Allah tasavvuru, uygulanan disiplin yöntemlerine göre şekillenir.”, “Çok yönlü konuşmalar gerçekleştirmek.”

“Kader Tasavvuru” başlığı altında ise önce İslam’da kader kavramı Kur’an’dan ayetler ışığında açıklanmış, daha sonra ise İslam tarihinde ortaya çıkan çeşitli kader tasavvurlarından bahsedilmiştir. “Kader Eğitimi” başlığı altında bu önemli konunun Kur’an’ın da yol göstericiliğiyle nasıl anlaşılması ve anlatılması gerektiği üzerinde durulmuştur. “Dini Tecrübe Gelişimi” başlığında ise dua, ibadet ve ölüm kavramları incelenmiştir. Bu kavramları incelemeye İslam’daki yerlerine temas edilerek başlanmıştır. Daha sonra ise kavramlar gelişimsel açıdan yaş aralıklarına göre ele alınmıştır. Son olarak bu kavramların eğitimi verilirken dikkat edilmesi gereken hususlara değinilmiştir. Diğer bölümlerden farklı olarak ölüm kısmında ölümle ilgili bazı güncel problemler olarak “ölümün yaşlılığa indirgenmesi, ölüm mekânın değişmesi, insan yaşamının kontrol altına alınması, hayata bakışın değişmesi, ölümün yadsınması ve görmezden gelinmesi” konularının tartışıldığı bir alt başlığa daha yer verilmiştir.

Dördüncü ve son bölümde günümüz dünyasında hayatın tamamına yayılan birçok problemin çözümü adına ortaya konmuş, gençleri merkeze alan bazı çağdaş din eğitimi modelleri incelenmiştir. Bunlar; dostluk modeli, özgürlükçü model, hermenötik model ve manevi farkındalık modelidir. Modeller verilirken sadece aktarmakla yetinilmemiş aynı zamanda bu modeller İslami zemine uyarlanmıştır. Gençlik dönemi din eğitimi hem bilimin hem de teolojinin verilerinden hareketle, sistematik bir bakış açısıyla gerçekleştirilmesi gereken bilimsel bir faaliyettir. Din eğitiminde özellikle gençlik söz konusu olduğunda bazı temel ilkeleri göz önünde bulundurmak gerekir. Bu ilkeler; öğrenme alanlarını bütünleştirmek, gençlerle teoloji geliştirmek, kutsal ile anlam kazanmak, hizmet temelli öğrenmeyi teşvik etmek, manevi gelişimi desteklemek şeklinde sıralanmış ve açıklanmıştır.

Kitap baştan sona ele alındığında dipnotların uzunca yer tuttuğu görülmektedir. Bu durumun anlatımı zenginleştirmek açısından faydalı olduğu söylenebilir. Ele alınan konular tabiatı gereği iç içe olduğundan yer yer tekrara düşüldüğü görülmektedir. Kitabın dilinin genel anlamda sade ve anlaşılır olmasına karşın sıklıkla kullanılan ve muhtemelen çokça kişinin bilmediği alturistik kavramı dipnotlarda dahi açıklanmamıştır. Kitapta birkaç yazım yanlışı göze çarpsa da ilk basım olması hasebiyle bu durum normal karşılanabilir. Kitapta kullanılan mealler için kaynak belirtilmemiştir. Bu durum meallerin yazarlara ait olduğunu

düşündürse de bu hususun dipnotlarda ya da giriş kısmında belirtilmemiş olması bir eksiklik olarak değerlendirilebilir.

Son bir değerlendirme yapmamız gerekirse din eğitimi alanının önemli isimlerinden olan Prof. Dr. Mustafa Köylü ve Prof. Dr. Cemil Oruç tarafından kaleme alınan *Gençlik Dönemi Din Eğitimi* adlı eserin konuya dair yazılan diğer kitapların arasından bütüncül ve kapsayıcı oluşu, uygulanabilir ve gerçekçi önerileriyle öne çıktığını görmekteyiz. Hedef kitlesi olan eğitimcilere güzel bir yol gösterici olduğunu da söylememiz gerekir. Hem akademik kaynaklara yaslanıp hem sade ve açık bir dil oluşturmak yazarların alandaki ustalığı ve yazımdaki maharetlerini gözler önüne sermektedir.

Kitap boyu gözetilen sistematik yaklaşım sayesinde yazarların önsözde de belirtmiş olduğu gençlik dönemi din eğitimine pedagojik ve gelişimsel bir bakış açısı kazandırma hedefine de ulaşıldığını ifade edebiliriz. Kitabın daha da iyi anlaşılması adına yine aynı yazarlar tarafından kaleme alınan serinin ilk kitabı *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi* adlı eseri okumak faydalı olacaktır.